

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی:

رسانه‌ها حافظه تاریخی یک ملت هستند

هزمان با فرارسیدن ۱۷مردادماه (روز خبرنگارا)، سیدعباس صالحی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با صدور پیامی ضمن تبریک این روز به تمامی فعالان عرصه رسانه، بر جایگاه بی‌بدیل آنان در ثبت وقایع و روایت حقیقت تاکید کرد. صالحی در پیام خود، رسانه‌ها را «حافظه تاریخی یک ملت» خواند که فارغ از بستر انتشار (صفحه کاغذ یا فضای برخط)، خبروتحلیل رااز مرزامروز عبور می‌دهندوبه بخشی ماندگار از

ماندگاری مطبوعات در تندباد فضای مجازی

محمد بقایی ماکان، نویسنده پیشکسوت؛ با وجود جذابیت اینترنت و گرانی چاپ معتقدم نشریات کاغذی دوباره به جایگاه اصلی خود باز خواهند گشت

محمد بقایی ماکان نویسنده و اقبال شناس پیشکسوت معاصر است. او دانش‌آموخته زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه تهران است. بقایی ۲۵ جلد کتاب و ۱۰ هزار صفحه راجع به اقبال لاهوری‌شاعر پاکستانی نوشته و به همین سبب در سال ۲۰۰۵ عالی‌ترین نشان فرهنگی پاکستان را از دست پرویز مشرف رئیس‌جمهور وقت پاکستان دریافت کرد. آثار او مشتمل بر ۶۰ کتاب (تالیف و ترجمه) است. تحسین فراقی استاد پاکستانی‌زبان و ادبیات اردو، بقایی را تنها دانشور ایرانی می‌داند که بیش از همه درباره «افکار اقبال» کتاب تالیف کرده است. این پژوهشگر ادبی درحال حاضر مشغول گردآوری مجموعه مقالات خود از گذشته تاامروز است و در مطبوعات به چاپ رسیده قصد دارد این مقالات را با نگاهی روزآمد از شکل گفتمانی به نوشتاری تغییر داده و منتشر کند. از بقایی همچنین به‌تازگی کتابی با عنوان «از فردوسی تا شفیعی کدکنی» از سوی نشر مروارید به‌چاپ رسیده است. به‌این‌بهانه با او به‌گفت‌وگو نشستیم.

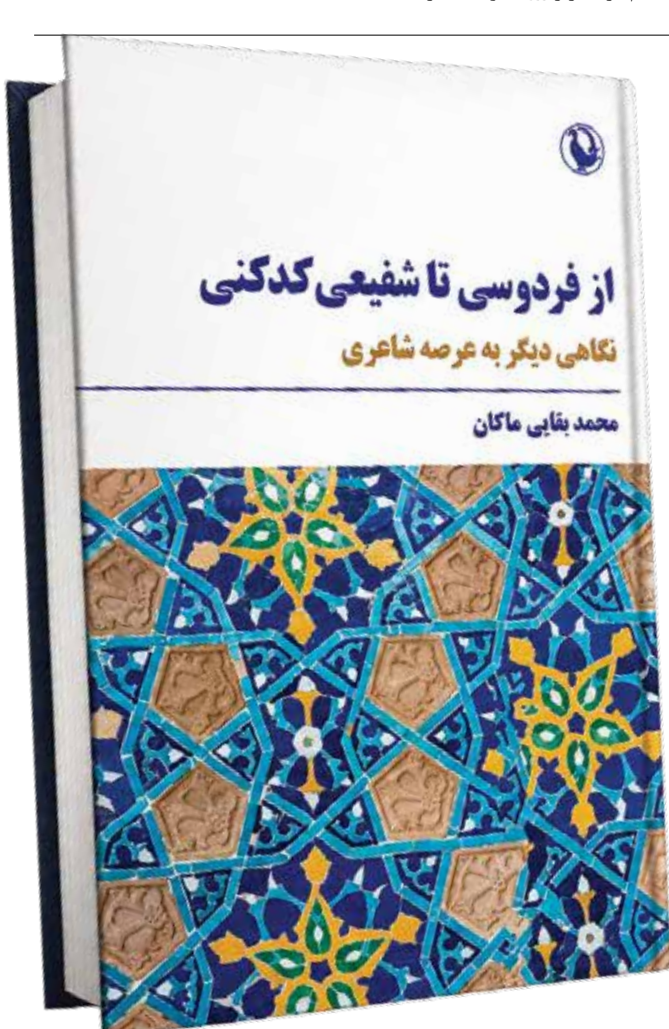
آزاده صالحی گروه فرهنگ و هنر

۴ گفت‌وگوی من و شما در روز خبرنگار صورت گرفته و بی‌راه نیست اگر سؤالی درباره جایگاه فعلی مطبوعات و نشریات کاغذی پیرسم، آن‌هم در شرایطی که برخی افراد در جامعه می‌پرسند با وجود فضای مجازی و گستره اطلاعات متنوع در این فضا، مطالعه کتاب کاغذی چه محلی از اعراب خواهد داشت و مطبوعات در ده‌های روزنامه‌فروشی چه کارکردی دارند؟ پاسخ شما به‌عنوان پژوهشگر و نویسنده‌ای که عمری برای نگارش هر اثر دود چراغ خورده به این گروه چیست؟
مطلبی که به آن اشاره کردید درست است و من هم با شما هم‌نظرم که جامعه ما درحال حاضر نگاه مثبتی به مطبوعات، اعم از جراید و کتاب ندارد. این بی‌میلی البته بی‌علت نیست و یک دلیلش همان است که در سؤال به آن اشاره کردید. یعنی جذابیت فضای مجازی که هر مطلبی را در یک چشم‌برهم‌زدن در برابر خواننده می‌گذارد و آن دسته از افرادی که به جست‌وجو در اینترنت تقریباً اعتیاد دارند، اخبار و مقالات موردنظر خود را از این طریق به‌دست می‌آورند و گمان‌شان بر این است که اینترنت، از این حیث، فضای آزاد و بازتری را در برابر دیدگان‌شان قرار خواهد داد. آنها ظاهراً بر این تصور هستند که در جامعه ما مطبوعات و کتاب در چنین شرایط و فضایی قرار ندارد. به همین علت است که می‌بینیم تعداد روزنامه‌های منتشرشده در سال‌های اخیر چندان که باید چشمگیر نیست و همان تعداد از جراید که منتشر می‌شوند هم از شمارگان قابل توجهی برخوردار نیستند.

۴ درباره کتاب چطور؟
شوربختانه در شرایط فعلی وضعیت کتاب از جراید بدتر است؛ به خصوص این‌که آمار ارائه‌شده در یکی دو روز اخیر، نشانگر آن است که ۱۳۶درصد به‌قیمت کتاب‌در قیاس باسال گذشته افزوده شده. اگر بخواهیم این رقم را با قیمت پارسال در نظر بگیریم، سرسام‌آور است. این عوامل باعث رویگردانی اهل مطالعه از مطبوعات به‌طور اعم، روزه روزنامه‌ها و مجلات و چه کتاب شده است. در واقع می‌توان گفت جذابیت اینترنت و گرانی کتاب دو علت اصلی این مساله هستند؛ حالا بماند که قیمت بعضی از روزنامه‌ها در سال‌های اخیر دلیل هزینه‌های چاپ‌ونشر، به‌اندازه

تاریخ یک سرزمین بدل می‌کنند. وی بااشاره به‌سال دشواری که بر ایران عزیز گذشت، نقش اهالی رسانه را در روایتگری حقیقت، ثبت رنج‌ها و بازتاب ایستادگی مردم، نقشی ارجمند توصیف کرد که توانسته است صدای ملت ایران را به گوش جهانیان برساند. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در این پیام، روز خبرنگار را به همه اصحاب شریف رسانه، خبرنگاران، روزنامه‌نگاران،

عکاسان، تصویربرداران، دبیران، سردبیران و همه آنان که عمر و همت خویش را در راه آگاهی، حقیقت و خدمت به مردم نهاده‌اند تبریک گفته است. وی در پایان، باگرامیداشت یاد و خاطره شهدای خبرنگار و تمامی شهیدان راه استقلال و آزادی این خاک، برای جامعه شریف رسانه، عزت، آزادی و توفیق روزافزون در مسیر خدمت به مردم، حقیقت و اعتلای نام ایران عزیز آرزوی موفقیت کرد.

فرهنگی جهان داشته است. برخی از چهره‌های این عرصه چنان در عالم شهره‌اند که نام‌شان یادآور نام ایران است. من در کتاب حاضر، به تحلیل آثار و اندیشه‌های شماری از برجسته‌ترین سرایندهگان کهن و برخی از شاعران تاثیرگذار نظیر فردوسی، منوچهری، ناصرخسرو، خیام، سنایی، عطار، نظامی‌گنجه‌ای، سعدی، مولانا، حافظ، اقبال لاهوری، اشرف‌الدین حسینی (نسیم شمال)، نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث، احمد شاملو، نصرت رحمانی، سهراب سپهری، نادر نادرپور و شفیعی کدکنی پرداخته‌ام.

۴ در روزهای اخیر در سطح شهر، با بعضی از ییلوردهایی مواجه می‌شویم که به‌قیمت جذب مخاطب نسبت به تبلیغات کالاهای مختلف، کلمات را به‌شکل پاره‌پاره و به‌هم‌ریخته می‌نویسند. از دید شما چنین حرکت‌هایی به پیکره زبان فارسی آسیب وارد نمی‌کند؟

مهم‌تر از کلمات به‌هم‌ریخته در تبلیغات شهری، غلط‌های نگارشی و املایی است که شوربختانه مصطلح و رایج شده‌اند. نمونه آن تلفظ کشور «عمان» است که اغلب گویندگان اخبار آن را باتشدیدروی میم ادا می‌کنند، درحالی‌که این کلمه تشدیددی ندارد. مایک کلمه «امان» داریم که پاینخت اردن است و یک کلمه «عمان» که کشوری در حاشیه خلیج فارس است و باید بدون تشدید تلفظ شود. یا کلمه «کنگره» که باید با سکون روی حرف «گ» ادا شود و دراین صورت است که معنی گردهمایی می‌دهد، ولی می‌بینیم که در اغلب موارد، این کلمه به‌شکل کسره زیر «گ» تلفظ می‌شود که به معنی دندانه است. بنابراین از نهادهای متولی مانند وزارت فرهنگ، فرهنگستان زبان وادب فارسی، صداوسیما و... انتظار می‌رود نهایت درایت و دقت خود را در رواج چنین واژگانی به‌کار بگیرند تا این کلمات به‌درستی در جامعه متداول و به‌کار گرفته شوند. تنها دراین‌صورت است که علاقه‌مندی به زبان فارسی عملی می‌شود. در غیر این صورت، تعصب نسبت به این حیطه تنها در حد شعار باقی می‌ماند. به‌قول کانت «حقیقت آن است که در عمل مفید افتد، وگرنه حرف زیبا زیاد رزه می‌شود.

از نهاد‌های متولی مانند وزارت فرهنگ، فرهنگستان زبان وادب فارسی، صداوسیما و... انتظار می‌رود درایت خود را در رواج درست‌نویسی به‌کار بگیرند

غیر این صورت، تعصب نسبت به این حیطه تنها در حد شعار باقی می‌ماند. به‌قول کانت «حقیقت آن است که در عمل مفید افتد، وگرنه حرف زیبا زیاد رزه می‌شود.

«استخر»؛ حتی میمون‌ها از درخت می‌افتند!

می‌برد و فراتر از یک موقعیت مکانی به یک نماد کیفی تبدیل می‌شود که هم در آن احساس آرامش وجود دارد و هم نگرانی ناشی از غرق شدن در بی‌معنایی. استخر سروش صحت، حوضچه‌ای مصنوعی و ساخته دست بشر نیست بلکه آبیگری در دل طبیعت است تا در عمق خود پیامی حیاتی حمل‌کند؛ زندگی جریان دارد و ما در آن شناوریم.

۱. سورنالیسم به‌مثابه روش، نه هدف

سورنالیسم در استخر، از طریق تغییر در ماهیت زمان و مکان و حضور عناصر غریب (مانند گاو در فضای بسته) جلوه‌گر می‌شود اما این سوررنال، برخلاف آثار کلاسیک این سبک که در پوچی توقف می‌کنند، در

فیلم «استخر» به‌کارگردانی سروش صحت، در نگاه اول

اثری سوررنال و متکی بر ابهام به‌نظری می‌رسد اما بررسی دقیق لایه‌های روایی و بصری آن حکایت دیگری دارد. در نگاهی پست‌مدرن، استخر به‌خوبی نشان می‌دهد چگونه «حقیقت مطلق» جای خود را به «تفسیرهای متعدد و پراکنده» می‌دهد. سروش صحت در این اثر، از ساختار سنتی داستان‌پردازی (شروع، میانه و پایان) پرهیز می‌کند. نمود پست‌مدرنیته را در برخی مفاهیم باید جست‌وجو کرد؛ مفاهیمی همچون: **فروپاشی معنا**: هیچ واقعه‌ای در فیلم به معنای مرسوم خود «معنا» نمی‌دهد بلکه هر صحنه، تنها بازتابی از یک وضعیت دیگر است.

تکرار و پارادوکس: استفاده از تکرار در صحنه‌ها، یادآور مفهوم «چرخه بی‌پایان» است که در فلسفه پست‌مدرن، نشان‌دهنده گرفتارشدن انسان در ساختارهای بی‌هدف است.

حذف مرز میان ساحت عینی و ذهنی: فیلم به‌شکلی هوشمندانه، آنچه را در ذهن شخصیت‌ها می‌گذرد با آنچه در دنیای بیرونی رخ می‌دهد، ترکیب می‌کند به‌گونه‌ای که مخاطب دیگر نمی‌تواند تشخیص دهد آیا آنچه می‌بیند یک واقعه فیزیکی است یا بازنمایی یک خاطره مخدوش.

استخر تجربه‌ای سینمایی است که از هرگونه تلاش برای پیوند منطقی میان «علت و معلول» می‌گریزد. این فیلم نه یک روایت که یک حالت است؛ وضعیتی که مرز میان واقعیت، حافظه و خیال را به‌صورت تدریجی از بین

جام جم

فرهنگ

CULTURE

یکشنبه ۱۸ مرداد ۱۴۰۵ شماره ۲۳۸۸

یادداشت

حجت‌الاسلام دکتر حمید احمدی آئینسند و پژوهشگر

هویت ایرانی ـ اسلامی در مکتب امام شهید

از همان روز که ایران با جنبش بزرگ مردمی پیروزی شکفت‌انگیزی را تجربه کرد، درخشان‌ترین سطرها را در شکوه ایران بلکه انسانیت به نگارش درآورد. این پیروزی به ثبت رسانیدن شکست و فرار برای یک گروه وظفر یافتن دسته‌ای دیگر نبود، آنچه‌ان که به‌کرات در تاریخ و ظفر کشور و سایر کشورها شاهد بودیم بلکه ظفر یافتن انسانیت نوبن آزاد شده مستقل را بر انسانیت واپسگرایی دریندو واپسته به ثبت رساند؛ انسانیت به‌بندگی‌کشانیده تمدن زشت و وحشیانه مغرب‌زمین!

این انقلاب شالوده‌ای جدید و اندیشه نوبی در انداخت که تحملش برای ستمگران سخت بود. آن زعمیم فرزانه در تبیین این تحول بزرگ فرمود: «پیروزی انقلاب اسلامی آغازگر عصر جدید در عالم بود. آن روز که جهان میان شرق و غرب مادی تقسیم شده بود و کسی گمان یک نهضت بزرگ دینی را نمی‌برد، انقلاب اسلامی ایران با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد، چارچوب‌ها را شکست، کهنگی کلیشه‌ها را به رخ دنیا کشید، دین ودنیا را در کنار هم مطرح کرد و آغاز عصر جدیدی را اعلام نمود. طبیعی بود که سرمداران گمراهی و ستم واکتش نشان دهند اما این واکتش ناکام ماند.»

این پیروزی صفحه جدیدی گشود که پیروزی اندیشه نوبین برآمده از مکتب وحیانی و تراث تمدنی ایرانی بود و پیروزی آرمان‌های والای انسانی بر مادی‌گرایی و بی‌بندوباری سرکش، روز نوزایی انسان و ساخته شدن جامعه انسانی آزاد از سلطه، خشونت سلطه‌گران جبار و ساخت یک هویت جمعی ایرانی. اسلامی مقاوم که نظام سلطه را به چالش کشید. امام شهید حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای به شایستگی از این عنصر جوهری حرکت بزرگ انقلاب اسلامی و پیامدهای آن چنین سخن می‌گوید: «ما می‌توانیم پایه‌های غلطی را که قدرت اقتصادی متمرکز مترکم دستگاه‌های شیطانی برای خودشان به‌وجود آورده‌اند به چالش بکشیم. در دنیا جنگ راه می‌اندازند... بحران آفرینی، جنگ آفرینی و ایجاد نظام‌های خشن و قسی‌القلب مثل اسرائیل کار اینهاست. باید اینها را به چالش کشید. کی می‌تواند؟ یک هویت جمعی بین‌المللی زنده‌خسته‌نشو، متکی به ایمان قلبی و دینی، این است که نمی‌گذارد انسان خسته شود. هر چیز دیگری قابل خسته شدن است جز ایمان باطراوت دینی. این می‌تواند آن قدرت‌ها را به چالش بکشد و تعدیل کند و در نهایت آنها را بین ببرد.»

ایران در شکوه این اندیشه‌ش و هویت جمعی جدید به‌صورت کشوری در آمد که نه تنها دیگر آتشیانه اندیشه‌های پوسیده و بزرگ کرده نظام استعمار و ژاندارم منطقه‌ای غرب سلطه‌جو نیست بلکه تمام هیمنه و موجودیت این اندیشه را به چالش کشیده است.

هویتی که آبخشورش تمدن چند هزار ساله ایران و مکتب وحیانی اسلام است، معارض جدی با هویت‌های ساختگی غرب سلطه‌گر و جهان مادیت گردید. رهبر فرزانه شهید در سخنی درمواجهه مردم بزرگوار ایران با فتنه‌های اخیر آمریکا چنین فرمود: «ملت بزرگ ایران، خود را و همت و هویت خود را به رخ دشمنان کشید.» این هویت قومی از جهاد مداوم و خردمندانه آن زعمیم نستوه و خمینی بزرگ بود که عمرشان را وقف آن کردند و آن شهید عزیز با تمام توان در تثبیت و تبیین آن همت گمارد و به جوانان ایران و جهان اسلام اعتماد به نفس بخشید، استقلال و خودباوری را در جان‌شان بیدار ساخت. چنان‌که فرمود: «این حرکت، این فکر، این انقلاب، این نظام عظیم، این عزت اسلامی، این ایستادگی ملت در مقابل تمایلات استکبار و در رأس آن شیطان بزرگ آمریکا، برای جوانان و دل‌های بانشاط در دنیای اسلام جاذبه دارد. از این می‌ترسند. این یک امر جدی است.»

آن امام شهید موانع این راه پرپیچ و صعب را با درایت کنار زد و شجاعانه از میان امواج یأس‌آلود ملی‌گرایان بی‌هویت و اسلام‌گرایان متعجر راهی نو گشود و با شجاعت و بی‌لکنت از نمادهای و مفاخر ملی در ساحت‌های مختلف به‌سان مفاخر بزرگ اسلامی دفاع کرد و هنرمندان آن دورا در هم آمیخت و فرمود: «اسلامیت و ایرانیت دو قطب متضاد نیستند. حقیقتند. هر کسی طرفدار اسلام شد، هر کسی سرباز اسلام شد، از هر ازتشی... از جمله ارزش میهن و وطن... به‌طور طبیعی دفاع می‌کند: حُب الوطن مِنَ الایمان. این از ایمان است.»

می‌دانست که هویت اسلامی بی‌اتکای به وطن بی‌پایه و هویت ایرانی بی‌اعتماد به اسلام امری مبوهوم است. چنانچه دوگانگی ساختگی برای دست‌اندازی در این واقعیت محکوم به شکست است.

متن کامل را در جام‌جم آنلاین بخوانید